

Puzzelen met zinsdelen

Werkboek



Auteurs

Ofkje Teekens en Eva den Boogert

Illustraties

Kre-add/Marcel Westervoorde,
Alphen a/d Rijn

Omslagontwerp

Eduardo Media

Opmaak

PPMP Prepress, Wolvega

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt zich van educatieve uitgeverij tot een learning design company. We brengen content, leerontwerp en technologie samen. Met onze groeiende expertise, ervaring en leeroplossingen zijn we een partner voor scholen bij het vernieuwen en verbeteren van onderwijs. Zo kunnen we samen beter recht doen aan de verschillen tussen lerenden en scholen en ervoor zorgen dat leren steeds persoonlijker, effectiever en efficiënter wordt.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

ISBN 978 90 06 84086 5
Tweede druk, eerste oplage 2019

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2006

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Inhoud

Introductie aan de leerling	3
Oefening 1 zinsdelen	4
Oefening 2 persoonsvorm	5
Oefening 3 werkwoordelijk gezegde	7
Oefening 4 onderwerp	9
Oefening 5 onderwerp	11
Oefening 6 lijdend voorwerp	12
Oefening 7 lijdend voorwerp	14
Oefening 8 meewerkend voorwerp	16
Oefening 9 meewerkend voorwerp	18
Oefening 10 naamwoordelijk gezegde	20
Oefening 11 voorzetselvoorwerp	22
Oefening 12 bijwoordelijke bepaling	24
Oefening 13 bijvoeglijke bepaling	26
Puzzelmix 1 persoonsvorm en werkwoordelijk gezegde	28
Puzzelmix 2 persoonsvorm en werkwoordelijk gezegde	30
Puzzelmix 3 persoonsvorm, werkwoordelijk gezegde en onderwerp	32
Puzzelmix 4 onderwerp en lijdend voorwerp	35
Puzzelmix 5 lijdend voorwerp en meewerkend voorwerp	37
Puzzelmix 6 werkwoordelijk gezegde en naamwoordelijk gezegde	39
Puzzelmix 7 werkwoordelijk gezegde en naamwoordelijk gezegde	41
Puzzelmix 8 meewerkend voorwerp en bijwoordelijke bepaling	43
Puzzelmix 9 voorzetselvoorwerp en bijwoordelijke bepaling	45
Puzzelmix 10 bijwoordelijke bepaling en bijvoeglijke bepaling	47
Puzzelverzamelmix 1	50
Puzzelverzamelmix 2	52
Puzzelverzamelmix 3	54
Puzzelverzamelmix 4	56
Puzzelverzamelmix 5	58
Puzzelverzamelmix 6	60
Theorie zinsdelen	62
Theorie persoonsvorm	63
Theorie werkwoordelijk gezegde	64
Theorie onderwerp	65
Theorie lijdend voorwerp	65
Theorie meewerkend voorwerp	66
Theorie naamwoordelijk gezegde	67
Theorie voorzetselvoorwerp	68
Theorie bijwoordelijke bepaling	69
Theorie bijvoeglijke bepaling	70

Oefening 1 zinsdelen

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 62)

Zinsdelen kun je vinden door de zin in een andere volgorde te zetten.
De woorden of groepjes woorden die dan bij elkaar blijven staan, noem je een zinsdeel.



Voorbeelden:

- De leuke jongen | mag | morgen | meedoen | met het darttoernooi.
- Mag | de leuke jongen | morgen | meedoen | met het darttoernooi?
- Morgen | mag | de leuke jongen | meedoen | met het darttoernooi.
- Met het darttoernooi | mag | de leuke jongen | morgen | meedoen.

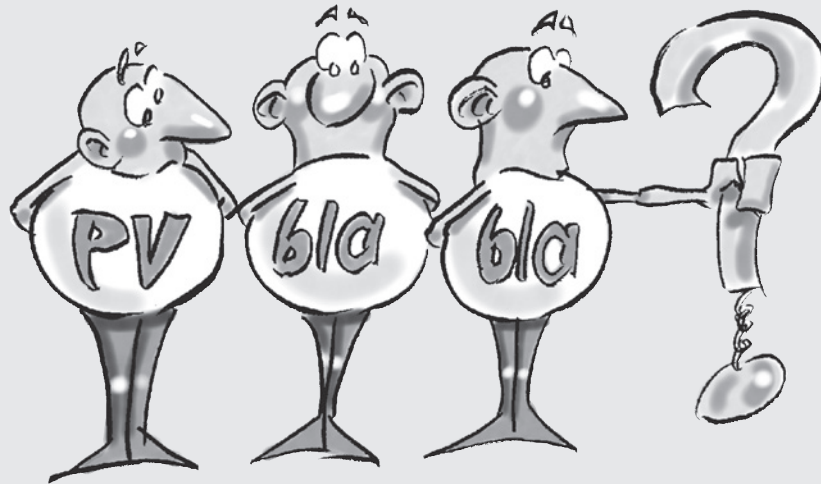
Zet achter elk zinsdeel een verticale streep.

- 1 Bij het voetballen | is | de ruit in de achterkamer | gebroken.
- 2 In de vakantie | ga | ik | elke dag | zwemmen | in het zwembad.
- 3 De kat | vangt | in de tuin | een vogeltje.
- 4 In de kinderkamer | ligt | de baby | te slapen.
- 5 De kinderen uit de derde klas | moeten | hard | werken | om goede cijfers | te halen.
- 6 Gisteren | in het park | zag | ik | een grote hond met lange haren en een korte staart.
- 7 Het kleine huisje met bloemetjes op het balkon | is | van mijn oma.
- 8 De agent | gaf | me | met een lach op zijn gezicht | een bekeuring.
- 9 Vanmorgen | lag | de krant van de burens | bij ons | in de brievenbus.
- 10 De visser | vangt | met zijn nieuwe hengel | een grote snoek.
- 11 De zeilboot | is | gisteren | op de Grevelingen | omgeslagen.
- 12 De mountainbiker | is | met zijn gezicht | in de modder | gevallen.
- 13 Waarom | ben | jij | gisteren | om half drie | niet | op tijd | op je afspraak | gekomen?
- 14 Ik | kom | je | bezoeken | omdat | je | al | een tijd | op bed | ligt.
- 15 Wil | jij | voortaan | de badkamer | opruimen | als je gedoucht hebt?

Oefening 2 persoonsvorm

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 63)

- Als je de zin vragend maakt, komt de persoonsvorm vooraan te staan.
- Als je de zin verandert van tijd, verandert de persoonsvorm.
- Als je de zin in het enkelvoud of meervoud zet, verandert de persoonsvorm mee.



Voorbeelden:

- Ik **ga** naar huis → **Ga** ik naar huis?
- Ik **ga** naar huis → Ik **ging** naar huis.
- Ik **ga** naar huis → Wij **gaan** naar huis.

Benoem de persoonsvorm (pv) en vul die in op de stippellijn.

1 Vincent ging gisteren naar de film.

pv = **ging**

2 Bettina zwemt naar de overkant.

pv = **zwemt**

3 Je moeder moet meteen komen!

pv = **moet**

4 Heeft prinses Maxima het gebouw geopend?

pv = **heeft**

5 Morgen ga ik met de hond naar het strand.

pv = **ga**

6 Waar was jij vorige week?

pv = **was**

7 In het zwembad ging hij kopje onder.

pv = **ging**

8 Wanneer begint je voetbaltraining?

pv = **begint**

9 De computer is weer vastgelopen.

pv = **is**

10 De voorkant van het huis wordt volgende week geschilderd.

pv = **wordt**

11 Mijn vriendje is drie keer op vakantie geweest.

pv = **is**

12 Heb je nou al een tv op je kamer?

pv = **heb**

13 De bakker in het dorp heeft een prijs gekregen.

pv = **heeft**

14 Ik wil niks meer met dat gezeur te maken hebben.

pv = **wil**

15 De fietser botste tegen een stilstaande auto.

pv = **botste**

Oefening 3 werkwoordelijk gezegde

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 64)

Het werkwoordelijk gezegde vind je door alle werkwoorden uit de zin te halen.
Al deze werkwoorden samen noemen we het werkwoordelijk gezegde.

Voorbeelden:

- Ik **moet** vandaag een nieuwe jas **gaan kopen**.
- Mijn broer **rijdt** vandaag voor het eerst op een brommer.



Benoem het werkwoordelijk gezegde (ww.gez) en vul dat in op de stippellijn.

- 1 Mijn zus werkt bij een kinderdagverblijf.

ww.gez = **werkt**

- 2 De poster van haar idool heeft ze direct boven haar bed gehangen.

ww.gez = **heeft gehangen**

- 3 De boerendochter moet helpen op de boerderij.

ww.gez = **moet helpen**

- 4 Zullen we naar het park gaan?

ww.gez = **zullen gaan**

- 5 Boy mag een horloge uitkiezen voor zijn verjaardag.

ww.gez = **mag uitkiezen**

- 6 We gaan gezellig samen in het centrum winkelen.

ww.gez = **gaan winkelen**

7 De scholier zou kunnen gaan spijbelen.

ww.gez = zou kunnen gaan spijbelen

8 Heb je de bal expres door het raam geschopt?

ww.gez = heb geschopt

9 Maak jij je werkstuk op de computer?

ww.gez = maak

10 Ga je morgen ook mee zeilen op het meer?

ww.gez = ga zeilen

11 Vanwege de sneeuw hebben we het skiën uitgesteld.

ww.gez = hebben uitgesteld

12 De oude stoelen zouden zeker een nieuw verfje kunnen gebruiken.

ww.gez = zouden kunnen gebruiken

13 Hoe heb je dat nou kunnen denken?!

ww.gez = heb kunnen denken

14 Ik zou die valse kat in m'n eentje nooit eten hebben durven geven.

ww.gez = zou hebben durven geven

15 Op zondag zijn we met oma gaan wandelen.

ww.gez = zijn gaan wandelen

Maak voordat je verder gaat met oefening 4 eerst Puzzelmix 1 en Puzzelmix 2 vanaf pagina 28.

Oefening 4 onderwerp

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 65)

Zoek eerst het gezegde. Stel dan de vraag: Wie of wat + gezegde?

Voorbeelden:

- **De bakker** heeft een appeltaart gebakken → Wie heeft gebakken?
- Licht mijn **vulpen** nog op tafel? → Wat ligt?



Benoem het onderwerp (ond) en vul dat in op de stippellijn.

- 1 De slager op de hoek is gesloten op maandag.

ond = **de slager op de hoek**

- 2 Zijn je vader en moeder al gescheiden?

ond = **je vader en moeder**

- 3 Mijn opa van mijn moeders kant is jarig.

ond = **mijn opa van mijn moeders kant**

- 4 Op mooie dagen ga ik met mijn eigen bootje zeilen.

ond = **ik**

- 5 Vorige week zijn mijn moeder en ik naar de stad geweest.

ond = **mijn moeder en ik**

- 6 Op deze bladzijde van het boek staan vijf spelfouten.
ond = vijf spelfouten
- 7 De au pair van mijn tante is van de trap gevallen.
ond = de au pair van mijn tante
- 8 De dokter heeft griep geconstateerd.
ond = de dokter
- 9 De vakantie van dit jaar is in het water gevallen.
ond = de vakantie van dit jaar
- 10 Vanaf groep zes ga ik al alleen met de trein naar school.
ond = ik
- 11 Waarom doe jij je best niet op school?
ond = jij
- 12 De druiventrossen in Zuid-Frankrijk worden geplukt om wijn van te maken.
ond = de druiventrossen in Zuid-Frankrijk
- 13 Op straat passeerde een optocht van prinsessen, clowns en goochelaars.
ond = een optocht van prinsessen, clowns en goochelaars
- 14 Samen met zijn vader deed de jongleur zijn act.
ond = de jongleur
- 15 De kleine kat kroop weg onder de bank.
ond = de kleine kat

Oefening 5 onderwerp



Benoem het onderwerp (ond) en vul dat in op de stippellijn.

- 1 Het glas cola stond al twee uur op het tafeltje voor de tv.
ond = het glas cola
- 2 Op straat probeerde een zakkenroller een politieagent te beroven.
ond = een zakkenroller
- 3 Bij handvaardigheidles zijn bijna alle scharen bot.
ond = alle scharen
- 4 Familie Van der Steen staat er bekend om te laat te komen op school.
ond = familie Van der Steen
- 5 Zou het wel goed gaan met het blaffende hondje van de burens?
ond = het
- 6 Een paar kinderen van groep 8 hangen steeds in het klimrek van de kleuters.
ond = een paar kinderen van groep 8
- 7 De kermis in de stad is een groot succes.
ond = de kermis in de stad
- 8 Horen de paperclips in dit laatje van het bureau?
ond = de paperclips
- 9 De nieuwe boxen van de geluidsinstallatie kunnen veel lawaai maken.
ond = de nieuwe boxen van de geluidsinstallatie
- 10 Je moet de rotzooi op jouw kamer voortaan beter opruimen!
ond = je
- 11 Vanaf september zit de 'r' weer in de maand.
ond = de 'r'
- 12 De nieuwe leerkracht heeft het zwaar te verduren.
ond = de nieuwe leerkracht
- 13 De hortensia's in de tuin moeten gesnoeid worden.
ond = de hortensia's in de tuin
- 14 Maartens bal vloog over de schutting van de buurman.
ond = Maartens bal
- 15 Heeft de tuinman de rozen al bemest?
ond = de tuinman

Maak voor je verder gaat met Oefening 6 eerst puzzelmix 3 op pagina 32.

Oefening 6 lijdend voorwerp

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 65)

Zoek eerst het gezegde en het onderwerp uit de zin.
Stel dan de vraag: Wie of wat + gezegde + onderwerp?

Voorbeeld:

De kleine jongen heeft **zijn ijsje** laten vallen. → Wat heeft de kleine jongen laten vallen?



Benoem het lijdend voorwerp (lv) en vul dat in op de stippellijn.

1 Mike eet een groot stuk appeltaart.

lv = een groot stuk appeltaart

2 Voor elke dag kreeg oma medicijnen voorgeschreven.

lv = medicijnen

3 Ze draagt een ronde zonnebril.

lv = een ronde zonnebril

4 Ik zou de jonge lammetjes kunnen gaan bekijken.

lv = de jonge lammetjes

5 Het kleine meisje drinkt haar limonadeglas leeg.

lv = haar limonadeglas

6 Thomas nam zijn nieuwe skateboard mee.

lv = zijn nieuwe skateboard

7 Zijn broertje heeft de moeilijke som kunnen maken.

Iv = de moeilijke som

8 De twee oudste broers hebben tien kilometer gelopen.

Iv = tien kilometer

9 Heb jij dat gedaan?

Iv = dat

10 De voetballer heeft een schitterend doelpunt gemaakt.

Iv = een schitterend doelpunt

11 Onderweg naar huis verloor ze weer haar sleutels.

Iv = haar sleutels

12 Heb jij je papegaai al eten gegeven vandaag?

Iv = eten

13 Op haar verjaardag kreeg ze een mobieltje met een camera van haar ouders.

Iv = een mobieltje met een camera

14 Ben je nou nog steeds dat boek aan het lezen?

Iv = dat boek

15 Vergeet niet het programma op te nemen!

Iv = het programma

Oefening 7 lijdend voorwerp

Benoem het lijdend voorwerp (lv) en vul dat in op de stippellijn.
Let op! Misschien zit niet in elke zin een lijdend voorwerp!



1 Ik heb het niet goed begrepen met rekenen.

lv = **het**

2 Waarom wil je me dat niet vertellen?

lv = **dat**

3 De jongen streepte de fouten aan met een rode vulpen.

lv = **de fouten**

4 Moeder heeft de boodschappen gedaan bij de supermarkt.

lv = **de boodschappen**

5 Wil jij mij het recept van de walnoottaart geven?

lv = **het recept van de walnoottaart**

6 Ik ga even koffie kopen bij de avondwinkel.

lv = **koffie**

7 Wil jij vanavond warme chocolademelk voor mij maken?

lv = **warme chocolademelk**

8 De auto heeft onderweg een lekke band gekregen.

Iv = een lekke band.....

9 Volgend jaar gaan we verhuizen.

Iv = -.....

10 Verwissel jij de wc-rol de volgende keer?

Iv = de wc-rol.....

11 Ik moet nieuwe batterijen in mijn wekkerradio doen.

Iv = nieuwe batterijen.....

12 Na het sporten drinken we altijd een vitaminedrankje.

Iv = een vitaminedrankje.....

13 Tijdens het wandelen nemen wij een mueslireep.

Iv = een mueslireep.....

14 Ik rijd op mijn nieuwe fiets naar school.

Iv = -.....

15 Mijn leesboek ben ik kwijtgeraakt.

Iv = mijn leesboek.....

Maak voordat je verder gaat met Oefening 8 eerst Puzzelmix 4 op pagina 35.

Oefening 8 meewerkend voorwerp

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 66)

Het meewerkend voorwerp herken je aan de woorden 'aan' en 'voor'.
De woorden 'aan' en 'voor' moet je toe kunnen voegen of weg kunnen laten.

Voorbeelden:

- Pauline geeft **haar tante** een gele envelop.
- Pauline geeft **aan haar tante** een gele envelop.



Benoem het meewerkend voorwerp (mv) en vul dat in op de stippellijn.

- 1 De strenge meester geeft de kinderen vijf bladen huiswerk mee.

mv = **de kinderen**

- 2 Mijn buurvrouw gaf aan mijn dochter een ijsje.

mv = **aan mijn dochter**

- 3 Hij heeft mij vanmorgen een treinkaartje gegeven.

mv = **mij**

- 4 Sjors heeft me haar nieuwe vestje geleend.

mv = **me**

- 5 Ik heb dit weekend voor mijn moeder een bloemetje gekocht.

mv = **voor mijn moeder**

- 6 Doe je moeder de groeten!

mv = **je moeder**

7 Oscar koopt voor zijn vriend twee gekke bierglazen.

mv = voor zijn vriend

8 De chef deelt de luie werknemer drie opdrachten uit.

mv = de luie werknemer

9 Deze film kan ik je echt aanbevelen!

mv = je

10 Ik heb het laatste kaartje voor het concert aan Kees gegeven.

mv = aan Kees

11 De collega's schenken de jarige een mooie barbecue op zijn verjaardag.

mv = de jarige

12 De klassendienst deelde de aardrijkskundeboeken uit aan de klas.

mv = aan de klas

13 De eerste les wordt gegeven aan groep 3.

mv = aan groep 3

14 Ik heb Boris een Xbox cadeau gegeven.

mv = Boris

15 Dit bijzondere boek leen ik je alleen deze week uit.

mv = je

Oefening 9 meewerkend voorwerp

Benoem het meewerkend voorwerp (mv) en vul dat in op de stippellijn.
Let op! Misschien zit niet in elke zin een meewerkend voorwerp!

1 Stuur je mij de volgende keer wel een rekening?

mv = mij.....

2 Ik heb dit weekend de Duinenmars gewandeld.

mv = -.....

3 Zij heeft mij de advertentie opgestuurd.

mv = mij.....

4 Jouw sleutels hangen nu weer aan mijn haakje.

mv = -.....

5 Het volgende bericht kun je beter aan hem mailen.

mv = aan hem.....

6 De lotto maakt zeven miljoen over aan mij.

mv = aan mij.....



7 Schenk jij voor ons even een kopje thee in?

mv = voor ons.....

8 Wanneer gaan we de wals oefenen?

mv = -.....

9 Ik geef altijd twee euro aan een collecte voor goede doelen.

mv = aan een collecte voor goede doelen

10 De klassendienst is vergeten de planten water te geven.

mv = de planten

11 Ik zal tante Babs eens een mailtje sturen over onze logeerplannen.

mv = tante Babs

12 Ik heb een omelet besteld in het restaurant.

mv = -

13 Geef mij dat cd'tje eens aan?

mv = mij

14 Heb jij het gras al gemaaid sinds twee weken geleden?

mv = -

15 Geeft Jasmijn het konijn eten als we weg zijn dit weekend?

mv = het konijn

Maak voordat je verder gaat met Oefening 10 eerst Puzzelmix 5 op pagina 37.

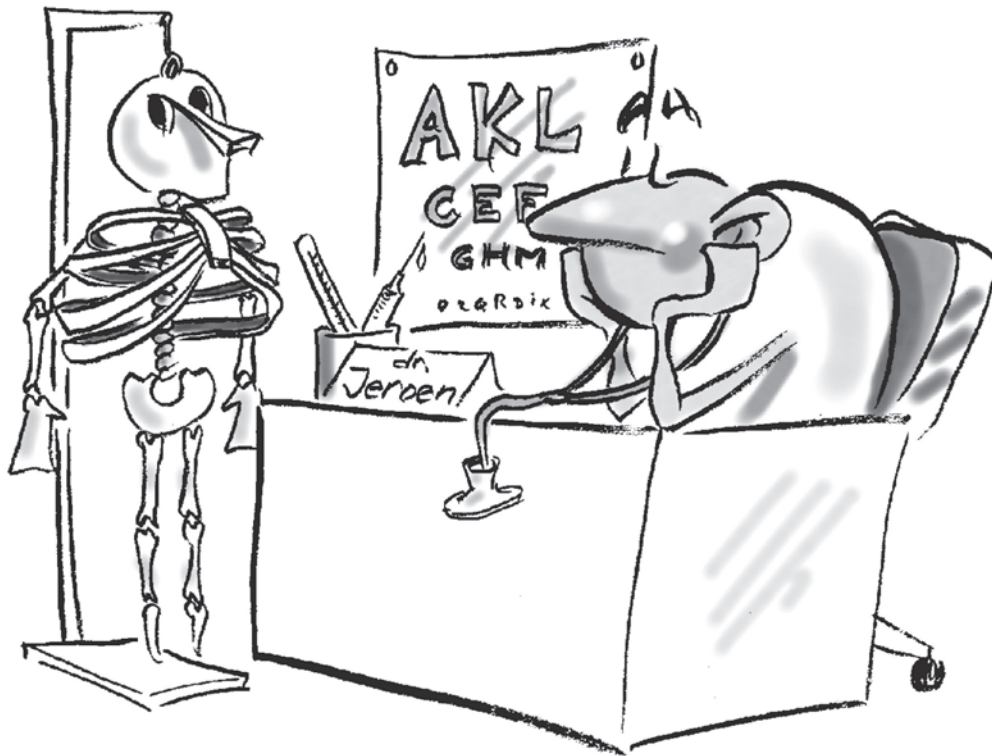
Oefening 10 naamwoordelijk gezegde

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 67)

Een naamwoordelijk gezegde bestaat uit een werkwoordelijk deel (koppelwerkwoord) en het naamwoordelijk deel (een zelfstandig naamwoord of een bijvoeglijk naamwoord). Koppelwerkwoorden: zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken, voorkomen.

Voorbeelden:

- Jeroen **is dokter**.
- Jeroen **is rustig**.



Benoem het naamwoordelijk gezegde (nw.gez) en vul dat in op de stippellijn.

- 1 Mijn neef wordt ingenieur.

nw.gez = **wordt ingenieur**.....

- 2 Ik ben eindelijk weer blij.

nw.gez = **ben blij**.....

- 3 Stijn en Simon waren brutaal.

nw.gez = **waren brutaal**.....

- 4 De nette man lijkt ontevreden.

nw.gez = **lijkt ontevreden**.....

5 De vader van mijn vriend is al jaren monteur.

nw.gez = is monteur

6 De groenteboer bleef rustig toen een klant de appels door de winkel gooide.

nw.gez = bleef rustig

7 Mijn tante was heel tevreden over mijn gedrag.

nw.gez = was heel tevreden

8 De vrolijke jongen bleek de beheerder van de kinderboerderij.

nw.gez = bleek de beheerder van de kinderboerderij

9 Zij schijnt een betrouwbare vrouw te zijn.

nw.gez = schijnt een betrouwbare vrouw te zijn

10 Wordt zij na al die jaren studeren eindelijk dokter?

nw.gez = wordt dokter

11 Het was vervelend dat je niet kwam.

nw.gez = was vervelend

12 Bleek hij wel in orde te zijn?

nw.gez = bleek in orde te zijn

13 Waarom bleef de politieagent vriendelijk tegen de onbeleefde man?

nw.gez = bleef vriendelijk

14 Was hij de jongste op het toernooi?

nw.gez = was de jongste

15 Hij werd dronken, nadat hij de fles had leeggedronken.

nw.gez = werd dronken

Maak voordat je verder gaat met Oefening 11 eerst Puzzelmix 6 en Puzzelmix 7 vanaf pagina 39.

Oefening 11 voorzetselvoorwerp

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 68)

Het voorzetselvoorwerp herken je aan een zin met een werkwoord met een vast voorzetsel: houden van, rekening houden met, vertrouwen op, voldoen aan, etc.

Voorbeelden:

- Ik hou erg veel **van mijn oude oma**.
- Ik ben erg gesteld **op die rode trui**.



Benoem het voorzetselvoorwerp (vv) en vul dat in op de stippellijn.

- 1 Ik hou van chocolade.

vv = van chocolade

- 2 Zij denkt aan haar vriend, die op vakantie is.

vv = aan haar vriend

- 3 Ik ben verliefd op de rozen in de tuin.

vv = op de rozen in de tuin

- 4 Ik vertrouw op jouw goede bedoelingen.

vv = op jouw goede bedoelingen

5 De smaak van deze chocola komt precies overeen met de smaak van mijn chocomel.

vv = met de smaak van mijn chocomel

6 Ik herinner je aan onze afspraak om naar de film te gaan.

vv = aan onze afspraak om naar de film te gaan

7 Wil je even ophouden met dat gedraai op je stoel?

vv = met dat gedraai op je stoel

8 Ik doe een beroep op jouw zwijgplicht.

vv = op jouw zwijgplicht

9 Hij voldoet niet aan de eisen.

vv = aan de eisen

10 We gaan over tot de orde van de dag.

vv = tot de orde van de dag

11 Hou je ook rekening met het slechte weer?

vv = met het slechte weer

12 Ik heb een hekel aan koud eten.

vv = aan koud eten

13 Let goed op de verkeersregels.

vv = op de verkeersregels

14 Waarom luister je niet naar mijn adviezen?

vv = naar mijn adviezen

15 Ik heb hem aangespoord tot harder leren.

vv = tot harder leren

Oefening 12 bijwoordelijke bepaling

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 69)

- De bijwoordelijke bepaling geeft antwoord op de vragen: 'waar', 'wanneer' en 'hoe'.
- De bijwoordelijke bepaling zegt iets over een werkwoord of een bijvoeglijke bepaling.
- De bijwoordelijke bepaling bestaat uit restwoorden.

Voorbeelden:

- Om half drie ga ik met de tram naar Amsterdam.
- Zij zingt mooi.
- Jij hebt ook nog nooit naar mij geluisterd!



Benoem de bijwoordelijke bepalingen (bijw.bep) en vul die in op de stippellijn. Let op! Onder de zin staat tussen haakjes hoeveel bijwoordelijke bepalingen er in de zin staan.

- 1 Om half drie ga ik naar huis.

bijw.bep (2x) = om half drie, naar huis

- 2 Ik ben al jaren niet bij een dokter geweest.

bijw.bep (3x) = al jaren, niet, bij een dokter

- 3 Overmorgen logeer ik bij mijn vriendin in Friesland.

bijw.bep (3x) = overmorgen, bij mijn vriendin, in Friesland

- 4 Ik ga zelden met de fiets naar de stad.

bijw.bep (3x) = zelden, met de fiets, naar de stad

5 Vorig jaar zomer zijn we met de auto naar Spanje geweest.

bijw.bep (3×) = vorig jaar zomer, met de auto, naar Spanje

6 Met de ambulance werd de gewonde naar het ziekenhuis vervoerd.

bijw.bep (2×) = met de ambulance, naar het ziekenhuis

7 In de tuin hebben we lekker thee gedronken.

bijw.bep (2×) = in de tuin, lekker

8 Wil jij de taart met het mes aansnijden?

bijw.bep (1×) = met het mes

9 Door de orkaan was het huis compleet verdwenen.

bijw.bep (2×) = door de orkaan, compleet

10 Ik ga nooit meer met de luchtballon varen.

bijw.bep (3×) = nooit, meer, met de luchtballon

11 Hongerig schoof de jongen aan tafel.

bijw.bep (2×) = hongerig, aan tafel

12 Het laatste trimester heb je veel gespijbeld!

bijw.bep (2×) = het laatste trimester, veel

13 In de sauna kun je het knap heet krijgen.

bijw.bep (2×) = in de sauna, knap

14 Hij is niet tevreden met die berg huiswerk.

bijw.bep (1×) = niet

15 In Kenia zagen we op safari van dichtbij een olifant!

bijw.bep (3×) = in Kenia, op safari, van dichtbij

Maak voordat je verder gaat met Oefening 13 eerst Puzzelmix 8 en Puzzelmix 9 vanaf pagina 43.

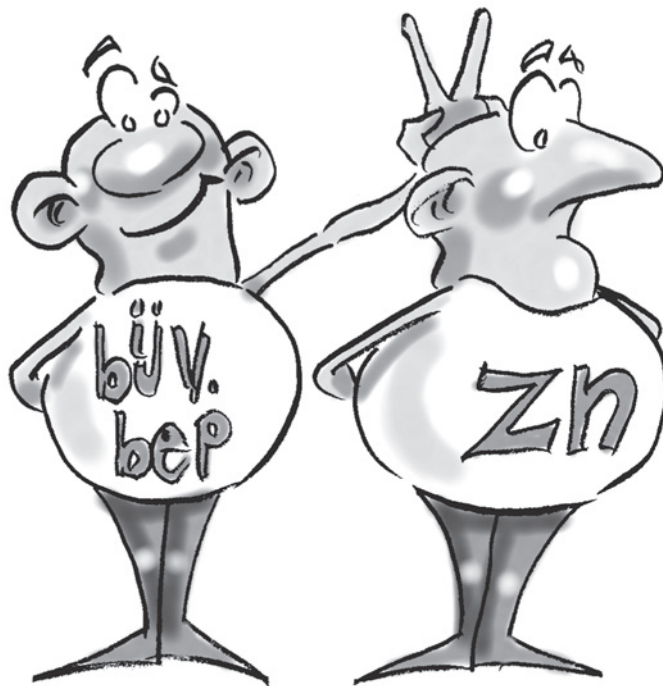
Oefening 13 bijvoeglijke bepaling

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 70)

Een bijvoeglijke bepaling zegt iets over een zelfstandig naamwoord.
Het kan voor en achter het zelfstandig naamwoord staan.

Voorbeelden:

- Het horloge **van goud**.
- Het **gouden** horloge.



Benoem de bijvoeglijke bepalingen (biv.bep) en vul die in op de stippellijn. Let op! Onder de zin staat tussen haakjes hoeveel bijvoeglijke bepalingen er in de zin staan.

- 1 Ga je mee naar de feestelijke bijeenkomst?

biv.bep (1x) = feestelijke

- 2 Ik heb een ontzettend naar gevoel als ik hem zie.

biv.bep (1x) = naar

- 3 Karel de Grote was een belangrijke vorst.

biv.bep (2x) = de Grote, belangrijke

- 4 Door haar grote inzet is zij kampioen worstelen geworden.

biv.bep (2x) = grote, worstelen

- 5 Hoeveel beslag heb ik nodig voor dunne flensjes?

biv.bep (1x) = dunne

6 Wil jij voortaan de open ramen goed sluiten?

bijv.bep (1×) = open.....

7 Na een natte zomer krijg je vaak een strenge winter.

bijv.bep (2×) = natte, strenge.....

8 Door de hevige storm vlogen de rode dakpannen door de lucht.

bijv.bep (2×) = hevige, rode.....

9 Wil je die stereo-installatie van jou wat zachter zetten!

bijv.bep (1×) = van jou.....

10 Ik baal van jouw slome inzet tijdens de afwas.

bijv.bep (2×) = jouw, slome.....

11 De rijke buurman reed weg in zijn peperdure rode Ferrari.

bijv.bep (3×) = rijke, peperdure, rode.....

12 Ik hoop dat Anouk haar lange blonde haar niet heeft afgeknipt.

bijv.bep (2×) = lange, blonde.....

13 Met de nieuwe vriend van mijn moeder, kan ik het goed vinden.

bijv.bep (2×) = nieuwe, van mijn moeder.....

14 Door de langdurige stress had zij vaak zware hoofdpijn.

bijv.bep (2×) = langdurige, zware.....

15 Ik ben de ingewikkelde code van mijn pinpas totaal vergeten.

bijv.bep (2×) = ingewikkelde, van mijn pinpas.....

Ga verder met Puzzelmix 10 op pagina 47.

Puzzelmix 1 persoonsvorm en werkwoordelijk gezegde

Benoem de persoonsvorm (pv) en het werkwoordelijk gezegde (ww.gez) en vul die in op de stippellijn.

- 1 Zou je meer willen weten over de snellere versie van dit computerspel?

pv = **zou**

ww.gez = **zou willen weten**

- 2 Alle lekkere koekjes uit de trommel heeft mijn opa opgesnoept.

pv = **heeft**

ww.gez = **heeft opgesnoept**

- 3 De rode voordeur bleek in het weekend geverfd te zijn.

pv = **bleek**

ww.gez = **bleek geverfd te zijn**

- 4 Op de tentoonstelling kon je het schilderij van dichtbij zien.

pv = **kon**

ww.gez = **kon zien**

- 5 De waaghals struikelde over een tak vlak voor de sloot.

pv = **struikelde**

ww.gez = **struikelde**

- 6 De jongen klom omhoog in een hijskraan.

pv = **klom**

ww.gez = **klom**

- 7 Ga onmiddellijk je kamer opruimen!

pv = **ga**

ww.gez = **ga opruimen**

- 8 Ik twijfel aan de opvoeding van je hond.

pv = **twijfel**

ww.gez = **twijfel**

- 9 Vorig jaar had ik de proefwerken beter geleerd.

pv = **had**

ww.gez = **had geleerd**

10 Waarom laat je de pannenkoeken steeds aanbranden?!

pv = **laat**

ww.gez = **laat aanbranden**

11 Je hebt die plant van mij niet goed verzorgd.

pv = **hebt**

ww.gez = **hebt verzorgd**

12 Het elftal heeft weer verloren van Ajax.

pv = **heeft**

ww.gez = **heeft verloren**

13 Zou je willen helpen in de keuken?

pv = **zou**

ww.gez = **zou willen helpen**

14 Het meisje hoopte de vogel haar stukjes brood te kunnen voeren.

pv = **hoopte**

ww.gez = **hoopte te kunnen voeren**

15 Waarom doe je niet mee met het voorbereiden van de musical?

pv = **doe**

ww.gez = **doe mee**

Puzzel

In de puzzel staan van links naar rechts, van rechts naar links, van boven naar beneden en van beneden naar boven de persoonsvormen uit de zinnen: 3, 4, 7, 11, 12 en 15. Streep de woorden door. De letters die overblijven, vormen een woord. De letters in de puzzel mogen meerdere keren gebruikt worden.

g	t	h	a	g
r	b	e	o	d
r	e	e	i	b
o	h	f	a	p
n	j	t	a	s

g	r	a	p	j	a	s	!
---	---	---	---	---	---	---	---

Puzzelmix 2 persoonsvorm en werkwoordelijk gezegde

Benoem de persoonsvorm (pv) en het werkwoordelijk gezegde (ww.gez) en vul die in op de stippellijn.

1 Ga je mee naar de film?

pv = ga.....

ww.gez = ga mee.....

2 Mijn moeder heeft mijn rokje korter gemaakt.

pv = heeft.....

ww.gez = heeft gemaakt.....

3 Mijn vriendje heeft mij weer uitgenodigd.

pv = heeft.....

ww.gez = heeft uitgenodigd.....

4 Waarom doe jij de afwas niet gelijk na het eten?

pv = doe.....

ww.gez = doe.....

5 Vorige week hebben we de voetbalwedstrijd weer verloren.

pv = hebben.....

ww.gez = hebben verloren.....

6 Ga je volgend jaar mee op vakantie wandelen?

pv = ga.....

ww.gez = ga wandelen.....

7 Ik zal in de toekomst beter opletten!

pv = zal.....

ww.gez = zal opletten.....

8 Wil je in het vliegtuig mijn hand vasthouden?

pv = wil.....

ww.gez = wil vasthouden.....

9 De parasailer is verkeerd naar beneden gekomen.

pv = is.....

ww.gez = is gekomen.....

10 Op welk moment heb jij je enkel gebroken?

pv = heb

ww.gez = heb gebroken

11 De juwelier poetst het zilver uit zijn winkel op.

pv = poetst

ww.gez = poetst op

12 Kun jij je voortaan aan je afspraak houden?

pv = kun

ww.gez = kun houden

13 Houd jij de hond in de gaten?

pv = houd

ww.gez = houd

14 We gaan binnenkort weer eens een keertje skaten in het park.

pv = gaan

ww.gez = gaan skaten

15 Bel jij oma voortaan eens wat vaker op!

pv = bel

ww.gez = bel op

Puzzel

Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

↓

ww.gez zin 7	z	a	l	o	p	l	e	t	t	e	n					
ww.gez zin 15				b	e	l	o	p								
ww.gez zin 12	k	u	n	h	o	u	d	e	n							
ww.gez zin 9		i	s	g	e	k	o	m	e	n						
ww.gez zin 2					h	e	e	f	t	g	e	m	a	a	k	t
ww.gez zin 11			p	o	e	t	s	t	o	p						
					?											

Ga verder met Oefening 4 en Oefening 5 vanaf pagina 9.

Puzzelmix 3 **persoonsvorm, werkwoordelijk gezegde en onderwerp**

Benoem de persoonsvorm (pv), het werkwoordelijk gezegde (ww.gez) en het onderwerp (ond) en vul die in op de stippellijn.

- 1 De haai heeft alweer een slachtoffer gemaakt.

pv = heeft

ww.gez = heeft gemaakt

ond = de haai

- 2 Waarom heeft mijn grootmoeder mij niets nagelaten na haar dood?

pv = heeft

ww.gez = heeft nagelaten

ond = mijn grootmoeder

- 3 Op de Dam in Amsterdam heeft de minister-president een krans gelegd.

pv = heeft

ww.gez = heeft gelegd

ond = de minister-president

- 4 De schilder die de voordeur plamuurde, had niet genoeg plamuur.

pv = had

ww.gez = had

ond = de schilder die de voordeur plamuurde

- 5 In de hagelbui werden we onderweg naar huis bekogeld met hagelstenen.

pv = werden

ww.gez = werden bekogeld

ond = we

- 6 Door de wind vloog de pet van de jongen de lucht in.

pv = vloog

ww.gez = vloog

ond = de pet van de jongen

7 De zieke kat had al twee dagen geen visjes gegeten.

pv = had

ww.gez = had gegeten

ond = de zieke kat

8 De HEMA verplaatste dit jaar haar winkel naar buiten het centrum.

pv = verplaatste

ww.gez = verplaatste

ond = de HEMA

9 Marita verfde haar fiets oranje.

pv = verfde

ww.gez = verfde

ond = Marita

10 Direct na schooltijd ging ik met mijn vriend zwemmen in het meer.

pv = ging

ww.gez = ging zwemmen

ond = ik

11 De auto's razen voorbij op de snelweg.

pv = razen

ww.gez = razen

ond = de auto's

12 De bergbeklimmers rustten uit op de top van de berg.

pv = rustten uit

ww.gez = rustten uit

ond = de bergbeklimmers

13 Heb jij lang gespaard voor die nieuwe scooter?

pv = heb

ww.gez = heb gespaard

ond = jij

14 Hij was geraakt door een indianenpijl van een klein kind.

pv = was.....

ww.gez = was geraakt.....

ond = hij.....

15 Zij heeft haar haar laten knippen bij een punkkapper.

pv = heeft.....

ww.gez = heeft laten knippen.....

ond = zij.....

Puzzel

Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

ww.gez zin 13	h	e	b	g	e	s	p	a	a	r	d
pv zin 11							r	a	z	e	n
ond zin 9				M	a	r	i	t	a		
ww.gez zin 10	g	i	n	g	z	w	e	m	m	e	n
ond zin 1				d	e	h	a	a	i		

↓

Ga verder met Oefening 6 en Oefening 7 vanaf pagina 12.

Puzzelmix 4 onderwerp en lijdend voorwerp

**Benoem het onderwerp (ond) en het lijdend voorwerp (lv) en vul die in op de stippellijn.
Let op! Misschien zit niet in elke zin een onderwerp of een lijdend voorwerp!**

1 Ik heb een nieuw ontwerp voor een surfplank bedacht.

ond = **ik**

lv = **een nieuw ontwerp voor een surfplank**

2 Waarom heb jij die afspraak niet meteen afgezegd?

ond = **jij**

lv = **die afspraak**

3 Ik kan het recept voor de macaroni Napolitana niet vinden.

ond = **ik**

lv = **het recept voor de macaroni Napolitana**

4 Waarom heb je een latere trein genomen naar opa en oma?

ond = **je**

lv = **een latere trein**

5 Ik heb mijn werkstuk dit jaar erg afgeraffeld.

ond = **ik**

lv = **mijn werkstuk**

6 Het blad van de tomatenplant raakte verdord.

ond = **het blad van de tomatenplant**

lv = **-**

7 De burens vergoedden de schade aan ons dak.

ond = **de burens**

lv = **de schade aan ons dak**

8 De trainer kocht appeltaart na de overwinning van het team.

ond = **de trainer**

lv = **appeltaart**

9 Geef jij je moeder ook bonbons voor moederdag?

ond = **jij**

lv = **bonbons**

10 De schrijver schrijft dit jaar zijn twintigste boek.

ond = **de schrijver**

lv = **zijn twintigste boek**

11 Vanuit de luchtballon zien we ons huis liggen.

ond = **we**

lv = **ons huis**

12 In Rome leven de mensen veel op straat.

ond = **de mensen**

lv = **-**

13 Ga onmiddellijk die troep op zolder opruimen!

ond = **-**

lv = **die troep op zolder**

14 Wil je een lekker taartje bij de koffie?

ond = **je**

lv = **een lekker taartje**

15 De kangoeroes in Australië vinden deze zomer weinig voedsel.

ond = **de kangoeroes in Australië**

lv = **weinig voedsel**

Puzzel

In de puzzel staat van links naar rechts, van rechts naar links, van boven naar beneden en van beneden naar boven het onderwerp van zin 1, 3, 4, 7, 9 en 11 en het lijdend voorwerp van zin 9 en 11.

Streep de woorden door. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. De letters die overblijven vormen een woord.

De letters in de puzzel mogen meerdere keren gebruikt worden.

s	i	u	h	s	n	o
k	n	i	a	n	j	j
n	e	r	u	b	e	d
b	o	n	b	o	n	s
j	i	j	w	e	e	r

k	a	n	j	e	r	!
---	---	---	---	---	---	---

Ga verder met Oefening 8 en Oefening 9 vanaf pagina 16.

Puzzelmix 5 lijdend voorwerp en meewerkend voorwerp

Benoem het lijdend voorwerp (lv) en het meewerkend voorwerp (mv) en vul die in op de stippellijn. Let op! Misschien zit niet in elke zin een lijdend voorwerp of een meewerkend voorwerp!

- 1 De agent deelde tientallen bonnen uit aan de bromfietzers zonder licht.

lv = tientallen bonnen

mv = aan de bromfietzers zonder licht

- 2 Het gouden horloge werd aan de oudste kleinzoon gegeven.

lv = -

mv = aan de oudste kleinzoon

- 3 Wil je de brief doorsturen?

lv = de brief

mv = -

- 4 Moeder geeft de postbode een kopje koffie.

lv = een kopje koffie

mv = de postbode

- 5 De film vertoonde ons veel spannende momenten.

lv = veel spannende momenten

mv = ons

- 6 De surfer kocht voor zichzelf een splinternieuwe plank.

lv = een splinternieuwe plank

mv = voor zichzelf

- 7 Vlak voor haar dood schonk zij mij het schilderij.

lv = het schilderij

mv = mij

- 8 Geef mij de gepofte aardappels eens aan!

lv = de gepofte aardappels

mv = mij

- 9 Volgende week ga ik op bezoek bij mijn tante in Duitsland.

lv = -

mv = -

10 Op een keer geef ik dat vervelende kind een klap!

lv = **een klap**

mv = **dat vervelende kind**

11 Ik heb de knoop weer aan mijn broek gezet.

lv = **de knoop**

mv = -

12 De bibliothecaresse zocht een boek in de bibliotheek.

lv = **een boek**

mv = -

13 Doe jij mee met de volgende volleybalwedstrijd?

lv = -

mv = -

14 We gaan volgende maand een nieuwe auto kopen.

lv = **een nieuwe auto**

mv = -

15 Wanneer geef je mij nou eens de oplossing voor dit probleem?

lv = **de oplossing voor dit probleem**

mv = **mij**

Puzzel

Kleur de vakjes van de zinnen met een meewerkend voorwerp.
De letters die overblijven vormen een woord.

1 k	2 n	3 g	4 a	5 e
6 m	7 i	8 p	9 o	10 f
11 e	12 d	13 z	13 o	15 t

g	o	e	d	z	o
---	---	---	---	---	---

Ga verder met Oefening 10 op pagina 20.

Puzzelmix 6 werkwoordelijk gezegde en naamwoordelijk gezegde

Benoem het gezegde en vul dat in op de stippellijn. Kijk goed of het een werkwoordelijk gezegde (ww.gez) of een naamwoordelijk gezegde (nw.gez) is.

- 1 De vriendelijke mevrouw met het kindje bleek de winkeleigenaresse te zijn.

ww.gez = -----

nw.gez = **bleek de winkeleigenaresse te zijn**

- 2 Zij is met schaatsen op haar hoofd gevallen.

ww.gez = **is gevallen**

nw.gez = -----

- 3 Hij kreeg een boek aangeboden.

ww.gez = **kreeg aangeboden**

nw.gez = -----

- 4 Met al die bloemen en planten is de tuin werkelijk prachtig!

ww.gez = -----

nw.gez = **is prachtig**

- 5 Het bureau was comfortabel om aan te werken.

ww.gez = -----

nw.gez = **was comfortabel**

- 6 Mijn buurman is een knappe professor.

ww.gez = -----

nw.gez = **is een knappe professor**

- 7 Ons huis is gisteren verkocht.

ww.gez = **is verkocht**

nw.gez = -----

- 8 Hij is kunstenaar in hart en nieren.

ww.gez = -----

nw.gez = **is kunstenaar**

- 9 Ik zou vanmiddag gaan sporten met mijn vader.

ww.gez = **zou gaan sporten**

nw.gez = -----

10 Ik heb een kopje thee voor je ingeschonken.

ww.gez = **heb ingeschonken**

nw.gez = -

11 Deze les was voor de groep veel te moeilijk.

ww.gez = -

nw.gez = **was veel te moeilijk**

12 Het hotel is veel te klein.

ww.gez = -

nw.gez = **is veel te klein**

13 Mijn moeder is vorige week geopereerd.

ww.gez = **is geopereerd**

nw.gez = -

14 Langs de zee wordt een fietspad aangelegd.

ww.gez = **wordt aangelegd**

nw.gez = -

15 Deze gouden ring is erg kostbaar.

ww.gez = -

nw.gez = **is erg kostbaar**

Puzzel

Kleur de vakjes van de zinnen met een naamwoordelijk gezegde. Er ontstaat een patroon.

4	10	11	3	1
7	12	2	8	13
6	14	5	9	15

Puzzelmix 7 **werkwoordelijk gezegde en naamwoordelijk gezegde**

Benoem het gezegde en vul dat in op de stippellijn. Kijk goed of het een werkwoordelijk gezegde (ww.gez) of een naamwoordelijk gezegde (nw.gez) is.

1 Ik ga dit jaar weer skiën in Oostenrijk.

ww.gez = **ga skiën**

nw.gez = —

2 Hij blijkt een behulpzame buurman te zijn.

ww.gez = —

nw.gez = **bleekt een behulpzame buurman te zijn**

3 Wanneer ga je een keertje mee klimmen?

ww.gez = **ga klimmen**

nw.gez = —

4 De schroevendraaier ligt op zolder in de kast.

ww.gez = **ligt**

nw.gez = —

5 Het toneelstuk lijkt me niet zo interessant.

ww.gez = —

nw.gez = **lijkt niet zo interessant**

6 Breng je me even weg naar de training?

ww.gez = **breng weg**

nw.gez = —

7 Berend zou het toestel wel kunnen repareren.

ww.gez = **zou kunnen repareren**

nw.gez = —

8 Het ongeluk van gisteren schijnt ernstig te zijn.

ww.gez = —

nw.gez = **schijnt ernstig te zijn**

9 Kunnen we na het eten nog even buitenspelen?

ww.gez = **kunnen buitenspelen**

nw.gez = —

10 Ik word gek van dat groepje hangjongeren voor het raam.

ww.gez = -

nw.gez = **word gek**

11 Hij lijkt behoorlijk op zijn vader.

ww.gez = -

nw.gez = **lijkt op zijn vader**

12 Pepijn is dit jaar heel veel ziek geweest.

ww.gez = -

nw.gez = **is heel veel ziek geweest**

13 Ik word later leeuwentemmer!

ww.gez = -

nw.gez = **word leeuwentemmer**

14 De nieuwe pennen zijn buigbaar!

ww.gez = -

nw.gez = **zijn buigbaar**

15 De arme vogel is tegen de dikke eikenboom aan gevlogen.

ww.gez = **is gevlogen**

nw.gez = -

Puzzel

Kleur de vakjes van de zinnen met een werkwoordelijk gezegde.
De overige letters vormen een woord.

11 p	10 e	3 t	2 r	14 f
15 a	1 u	8 e	6 d	12 c
7 z	13 t	4 f	5 !	9 e

p	e	r	f	e	c	t	!
---	---	---	---	---	---	---	---

Ga verder met Oefening 11 en Oefening 12 vanaf pagina 22.

Benoem het meewerkend voorwerp (mv) en/of de bijwoordelijke bepalingen (bijw.bep) en vul die in op de stippellijn.

Let op! Misschien zit niet in elke zin een meewerkend voorwerp of een bijwoordelijke bepaling. Er kunnen ook meerdere bijwoordelijke bepalingen in de zinnen staan!

- 1 Ik heb hem een doos bonbons cadeau gedaan.

mv = **hem**

bijw.bep = -

- 2 Vanaf de computer op school mail ik je informatie voor je werkstuk.

mv = **je**

bijw.bep = **vanaf de computer op school**

- 3 Voor de kassa stond een lange rij.

mv = -

bijw.bep = **voor de kassa**

- 4 We hebben veel geld geschonken aan de werklozen.

mv = **aan de werklozen**

bijw.bep = -

- 5 De bloemen staan onhandig voor de televisie.

mv = -

bijw.bep = **onhandig, voor de televisie**

- 6 Voor deze menigte zing ik voor jou een lied.

mv = **voor jou**

bijw.bep = **voor deze menigte**

- 7 Ik heb vanuit Spanje een mailtje gestuurd aan mijn vriend.

mv = **aan mijn vriend**

bijw.bep = **vanuit Spanje**

- 8 Aan haar pols glom een gouden armband.

mv = -

bijw.bep = **aan haar pols**

- 9 Er hangen dit jaar veel pruimen aan de boom.

mv = -

bijw.bep = **er, dit jaar, aan de boom**

10 Aan welke kant van de kamer zou jij de tafel neerzetten?

mv = -.....

bijw.bep = **aan welke kant van de kamer**.....

11 Mijn tante heeft een leuk vakantiebaantje voor je geregeld!

mv = **voor je**.....

bijw.bep = -.....

12 Het vogelhuisje hangt aan de zijkant van de schuur.

mv = -.....

bijw.bep = **aan de zijkant van de schuur**.....

13 Voor de volgende afslag geef ik je een waarschuwing.

mv = **je**.....

bijw.bep = **voor de volgende afslag**.....

14 Joost schrijft aan tafel een brief aan zijn vriendin.

mv = **aan zijn vriendin**.....

bijw.bep = **aan tafel**.....

15 De politieagent gaf een bekeuring aan de jongen zonder licht.

mv = **aan de jongen zonder licht**.....

bijw.bep = -.....

Puzzel

Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

bijw.bep zin 3 v o o r d e k a s s a

mv zin 7 a a n m i j n v r i e n d

2e bijw.bep zin 9 d i t j a a r

bijw.bep zin 8 a a n h a a r p o l s

bijw.bep zin 12 a a n d e z i j k a n t v a n d e s c h u u r

mv zin 1 h e m

mv zin 15 a a n d e j o n g e n z o n d e r l i c h t

↓

!

Puzzelmix 9 voorzetselvoorwerp en bijwoordelijke bepaling

Benoem het voorzetselvoorwerp (vv) en/of de bijwoordelijke bepalingen (bijw.bep).
Let op! Misschien zit niet in elke zin een voorzetselvoorwerp of een bijwoordelijke bepaling. Er kunnen ook meerdere bijwoordelijke bepalingen in de zinnen staan!

1 De leerkracht moest surveilleren op het plein.

vv = -

bijw.bep = **op het plein**

2 Op haar kun je het beste vertrouwen.

vv = **op haar**

bijw.bep = -

3 Jij kunt je voorbereiden op een fijne vakantie.

vv = **op een fijne vakantie**

bijw.bep = -

4 Kom je nog werken in de tuin vanmiddag?

vv = -

bijw.bep = **nog, in de tuin, vanmiddag**

5 De twee vriendinnen moeten mee naar het bureau.

vv = -

bijw.bep = **naar het bureau**

6 In het vliegtuig smeekte de piloot om de nodige hulp.

vv = **om de nodige hulp**

bijw.bep = **in het vliegtuig**

7 De oudere man oordeelt vaak negatief over de jongelui.

vv = **over de jongelui**

bijw.bep = **vaak, negatief**

8 Heb je het al in het boek opgezocht?

vv = -

bijw.bep = **al, in het boek**

9 In het rampgebied moeten we overgaan tot evacuatie.

vv = **tot evacuatie**

bijw.bep = **in het rampgebied**

- 10 Aan de derde tak vanaf de onderkant van de boom hangt de vlieger.
 vv =
 bijw.bep = aan de derde tak vanaf de onderkant van de boom
- 11 Hij onttrekt zich altijd aan zijn verplichtingen.
 vv = aan zijn verplichtingen
 bijw.bep = altijd
- 12 De verklaringen van de ooggetuige kwamen overeen met die van de verdachte.
 vv = met die van de verdachte
 bijw.bep = -
- 13 Volgend jaar moet de schilderes ophouden met haar werk.
 vv = met haar werk
 bijw.bep = volgend jaar
- 14 Gisteren ontmoette ik een oude kennis in de Vlamingstraat.
 vv = -
 bijw.bep = gisteren in de Vlamingstraat
- 15 Met school brachten we in Deventer een bezoek aan het museum.
 vv = -
 bijw.bep = met school in Deventer aan het museum

Puzzel

Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

↓

						i	n	h	e	t	b	o	e	k						
	n	a	a	r	h	e	t	b	u	r	e	a	u							
		o	m	d	e	n	o	d	i	g	e	h	u	l	p					
		o	p	h	e	t	p	l	e	i	n									
		o	v	e	r	d	e	j	o	n	g	e	l	u	i					
				o	p	h	a	a	r											
	m	e	t	d	i	e	v	a	n	d	e	v	e	r	d	a	c	h	t	e
		n	e	g	a	t	i	e	f											
									!											

2e bijw.bep zin 8
 bijw.bep zin 5
 vv zin 6
 bijw.bep zin 1
 vv zin 7
 vv zin 2
 vv zin 12
 2e bijw.bep zin 7

Ga verder met Oefening 13 op pagina 26.

Puzzelmix 10 bijwoordelijke bepaling en bijvoeglijke bepaling

Benoem de bijwoordelijke bepalingen (bijw.bep) en de bijvoeglijke bepalingen (bijv.bep). Let op! Misschien zit niet in elke zin een bijwoordelijke bepaling of een bijvoeglijke bepaling. Er kunnen ook meerdere bijwoordelijke bepalingen en/of bijvoeglijke bepalingen in de zinnen staan!

- 1 De knappe jongen uit Finland werd smoorverliefd op de filmster.

bijw.bep = -.....

bijv.bep = **knappe, uit Finland**.....

- 2 De vriendelijke gids vertelde een spannende anekdote.

bijw.bep = -.....

bijv.bep = **vriendelijke, spannende**.....

- 3 Op de laatste koopavond van de maand werd de geblesseerde dief gesnapt.

bijw.bep = **op de laatste koopavond van de maand**.....

bijv.bep = **laatste, van de maand, geblesseerde**.....

- 4 In het verre China eten ze rijst met dunne lange stokjes.

bijw.bep = **in het verre China, met dunne lange stokjes**.....

bijv.bep = **verre, dunne, lange**.....

- 5 Zij heeft haar krullende haar door een trendy kapper laten modelleren.

bijw.bep = **door een trendy kapper**.....

bijv.bep = **krullende, trendy**.....

- 6 Door mijn slechte planning, haalde ik een onvoldoende voor het proefwerk.

bijw.bep = **door mijn slechte planning, voor het proefwerk**.....

bijv.bep = **slechte**.....

- 7 Als ik achttien word, mag ik alleen op vakantie.

bijw.bep = **alleen, op vakantie**.....

bijv.bep = -.....

- 8 Vol aandacht bekeek mijn vader mijn mooie cijfers.

bijw.bep = **vol aandacht**.....

bijv.bep = **mooie**.....

9 Heb jij ooit wel eens gesurft op het Veerse meer?

bijw.bep = ooit, wel, eens, op het Veerse meer

bijv.bep = Veerse

10 Ga jij ook dit jaar je abonnement opzeggen?

bijw.bep = ook, dit jaar

bijv.bep = dit

11 Op een dag laat ik mijn haar blond verven.

bijw.bep = op een dag, blond

bijv.bep = -

12 Waarom heb je niet het volgende vliegtuig genomen?

bijw.bep = waarom, niet

bijv.bep = volgende

13 Ga je deze laatste week van de vakantie nog wat leuks doen?

bijw.bep = deze laatste week van de vakantie

bijv.bep = laatste, van de vakantie

14 Om half negen begint die leuke film vanavond.

bijw.bep = om half negen, vanavond

bijv.bep = half, leuke

15 Ik hoop dat die lastige overbuurman eindelijk ophoudt met klagen.

bijw.bep = eindelijk, met klagen

bijv.bep = lastige

Puzzel

In de puzzel staan van links naar rechts, rechts naar links, boven naar beneden en van beneden naar boven de volgende woorden (woordgroepen staan zonder spaties geschreven):

- eerste bijv.bep zin 2
- eerste bijv.bep zin 6
- eerste bijv.bep zin 1
- laatste bijv.bep zin 4
- laatste bijv.bep zin 10
- laatste bijv.bep zin 14
- laatste bijv.bep zin 5
- eerste bijw.bep zin 11
- eerste bijw.bep zin 15

Streep de woorden door. De letters die overblijven, vormen een woord. De letters in de puzzel mogen meerdere keren gebruikt worden.

k	o	p	e	e	n	d	a	g	j	e	e
n	h	d	i	t	j	a	a	r	e	k	b
a	t	d	e	h	p	u	z	z	e	u	l
p	g	o	e	c	l	a	n	g	e	e	d
p	o	p	g	e	g	i	t	s	a	l	e
e	k	j	i	l	e	d	n	e	i	r	v
l	o	s	t	s	!	t	r	e	n	d	y

j e h e b t d e

p u z z e l g o e d

o p g e l o s t !

Ga verder met de Puzzelverzamelmixen vanaf pagina 50.

Puzzelverzamel- mix 1

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte zinsdelen en vul die in op de stippellijn.

- 1 De orkaan verwoestte **de strandhuisjes**.

de strandhuisjes = lv

- 2 Freek **behaalde** een goed resultaat bij de marathon in New York.

behaalde = pv. ww.gez

- 3 Philip **heeft** de rugbywedstrijd **gewonnen**.

heeft gewonnen = ww.gez

- 4 IJsbrand plukt de appels **uit de boom van de buurvrouw**.

uit de boom van de buurvrouw = bijw.bep

- 5 De coach krijgt **het team** goed op de rails.

het team = lv

- 6 **De rondvaartboot** vervoerde de Japanse toeristen.

de rondvaartboot = ond

- 7 De jager **lokte** het zwijn naar hem toe.

lokte = pv. ww.gez

- 8 Ik **verstijfde** van schrik toen ik de muis zag.

verstijfde = pv

- 9 Het meisje heeft **prachtige vlechten** in het haar.

prachtige vlechten = lv

10 De kruiden **werden geknipt** voor in de soep.

werden geknipt = ww.gez

11 **De piloot** verloor de macht over het toestel.

de piloot = ond

12 De veearts liet **de koe** inslapen.

de koe = lv

13 We moeten nog **een week** wachten op ons nieuwe hondje.

een week = bijw.bep

14 De zon moet **eens** wat vaker gaan schijnen.

eens = bijw.bep

15 Wanneer kom je nou een keertje **pannenkoeken** bakken?

pannenkoeken = lv

Puzzel

Benoem de zinsdelen. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

zin 13: een week =

zin 15: pannenkoeken =

zin 6: de rondvaartboot =

zin 3: heeft =

zin 12: de koe =

zin 10: werden geknipt =

b i j w o o r d e l i j k e b e p a l i n g

l i j d e n d v o o r w e r p

o n d e r w e r p

p e r s o o n s v o r m

l i j d e n d v o o r w e r p

w e r k w o o r d e l i j k g e z e g d e

!

Puzzelverzamel- mix 2

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte zinsdelen en vul die in op de stippellijn.

1 De pasgebakken koekjes zijn **genoeg** afgekoeld.

genoeg = bijw.bep

2 **Het verkeersplein** werd verbouwd.

het verkeersplein = ond

3 Het pasteitje **was** niet helemaal **gaar**.

was gaar = nw.gez

4 De file veroorzaakte **veel oponthoud**.

veel oponthoud = lv

5 Ga **je** volgende week mee naar de bioscoop?

je = ond

6 Wat geef jij **Pieter** voor Sinterklaas?

Pieter = mv

7 Gemiddeld gaat **de Nederlander** drie keer per jaar met vakantie.

de Nederlander = ond

8 Wil jij voor mama **in de tomatensoep** roeren?

in de tomatensoep = bijw.bep

9 De paddenstoelen in het bos **zijn** bijzonder **giftig**!

zijn giftig = nw.gez

10 De volgende keer moet je **mij** trakteren op een ijsje.

mij = mv

11 Ik had weer **een lekke band** met de fiets!

een lekke band = lv

12 **De foto van mijn klas** is prima gelukt.

de foto van mijn klas = ond

13 **Wie** is op dit moment jouw beste vriend?

wie = ond

14 De zeilboot is omgewaaid **door de storm**.

door de storm = bijw.bep

15 De tamme kastanjes **liggen** op de grond.

liggen = pv. ww.gez

Puzzel

Benoem de zinsdelen. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

zin 3: was gaar =

n a a m w o o r d e l i j k g e z e g d e

zin 7: de Nederlander =

o n d e r w e r p

zin 10: mij =

m e e w e r k e n d v o o r w e r p

zin 4: veel oponthoud =

l i j d e n d v o o r w e r p

zin 1: genoeg =

b i j w o o r d e l i j k e b e p a l i n g

zin 5: je =

o n d e r w e r p

zin 8: in de tomatensoep =

b i j w o o r d e l i j k e b e p a l i n g

zin 15: liggen =

w e r k w o o r d e l i j k g e z e g d e

!

Puzzelverzamel- mix 3

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte zinsdelen en vul die in op de stippellijn.

- 1 De patiënt **heeft** zich na de operatie heel rustig **gehouden**.

heeft gehouden = ww.gez

- 2 Mijn overgrootmoeder vertrouwde **mij** haar geheim toe.

mij = mw

- 3 **Blijf** jij de hele avond bij die wedstrijd?

blijf = pv. ww.gez

- 4 **De nieuwe scooter van mijn zusje** is gisterenavond gestolen.

de nieuwe scooter van mijn zusje = ond

- 5 Het oude havenstadje trekt in de zomer **veel bezoekers**.

veel bezoekers = lv

- 6 Vorige zomer **is** mijn buurman bij een ramp omgekomen.

is = pv

- 7 De jonge hond heeft **mijn nieuwe planten in de tuin** kapot getrapt.

mijn nieuwe planten in de tuin = lv

- 8 Het café tegenover het marktplein is **onlangs** afgebrand.

onlangs = bijw.bep

- 9 Gedurende haar wereldreis stuurde ze **haar ouders** telkens mailtjes.

haar ouders = mv

10 De commissievergadering van de voetbalclub duurde **tot na middernacht**.

tot na middernacht = bijw.bep

11 De gelukkige ouders **hebben** hun dochtertje afgelopen zondag **laten dopen**.

hebben laten dopen = ww.gez

12 Mijn broer gaat na deze zomer in Groningen **medicijnen** studeren.

medicijnen = lv

13 Na het ongeluk stond **hij** te trillen van de schrik.

hij = ond

14 **Is** die beslissing van jou nou wel zo **goed**?

is goed = nw.gez

15 **De bergen in Oostenrijk** hebben veel te verduren van de skiërs.

de bergen in Oostenrijk = ond

Puzzel

Benoem de zinsdelen. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

zin 5: veel bezoekers =

lijdendvoorwerp

zin 15: de bergen in Oostenrijk =

onderwerp

zin 2: mij =

meewerkendvoorwerp

zin 7: nieuwe =

bijvoeglijkebepaling

zin 14: is goed =

naamwoordelijkgezegde

zin 10: tot na middernacht =

bijwoordelijkebepaling

!

Puzzelverzamel- mix 4

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte zinsdelen en vul die in op de stippellijn.

1 Aan de ingenieur werd **advies** gevraagd.

advies = ond

2 De nieuwe raket steeg **de ruimte** in.

de ruimte = bijw.bep

3 Mij **werd** een belangrijk document overhandigd.

werd = pv

4 Jij wint **steeds** van mij met dit computerspel.

steeds = bijw.bep

5 **Die nieuwe outfit die je gisteren hebt gekocht**, staat je echt erg goed.

die nieuwe outfit die je gisteren hebt gekocht = ond

6 Voor zijn verjaardag **kreeg** mijn broer genoeg geld om een brommer te kopen.

kreeg = pv. ww.gez

7 Aan het oude bureau van mijn opa **kan** ik goed mijn huiswerk **maken**.

kan maken = ww.gez

8 In Mexico heeft een orkaan **het hotel** verwoest.

het hotel = lv

9 Het nieuwe model **van Audi** wordt veelvuldig verkocht.

van Audi = bijw.bep

Puzzelverzamel- mix 5

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte zinsdelen en vul die in op de stippellijn.

- 1 De meester uit groep 7 **blijkt** vroeger **minister te zijn geweest**.

blijkt minister te zijn geweest = nw.gez

- 2 De postbode **heeft** een pakketje voor mij.

heeft = pv. ww.gez

- 3 Mijn moeder is erg gehecht **aan deze foto**.

aan deze foto = vv

- 4 **De machinist van deze trein** heeft pas een ongeluk meegemaakt.

de machinist van deze trein = ond

- 5 De secretaresse geeft **de brieven die klaar zijn** aan de directeur.

de brieven die klaar zijn = lv

- 6 Zaterdag heb ik een wedstrijd **in Monster**.

in Monster = bijw.bep

- 7 De slimste van de klas vroeg **aan de juf** om extra rekenuitleg.

aan de juf = mv

- 8 **Is** jouw vader zijn hele leven al **vrachtwagenchauffeur**?

is vrachtwagenchauffeur = nw.gez

- 9 Tijdens onze vakantie geeft de buurman **het konijn** eten.

het konijn = mv

10 Het meisje werd **tijdens de wedstrijd** van haar paard gegooid.

tijdens de wedstrijd = bijw.bep

11 Eind augustus zie je de kruisspin overal **zijn web** maken.

zijn web = lv

12 De onbekende architect **mag** de nieuwe wijk **ontwerpen**.

mag ontwerpen = ww.gez

13 **Steeds meer mensen** zoeken voor recreatie de natuur op.

steeds meer mensen = ond

14 Op de baan kwam de hardloper **vijf hindernissen** tegen.

vijf hindernissen = lv

15 **Sam uit de kleuterklas** heeft alweer zijn bril gebroken.

Sam uit de kleuterklas = ond

Puzzel

Benoem de zinsdelen. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

zin 8: is =

zin 3: aan deze foto =

zin 2: heeft =

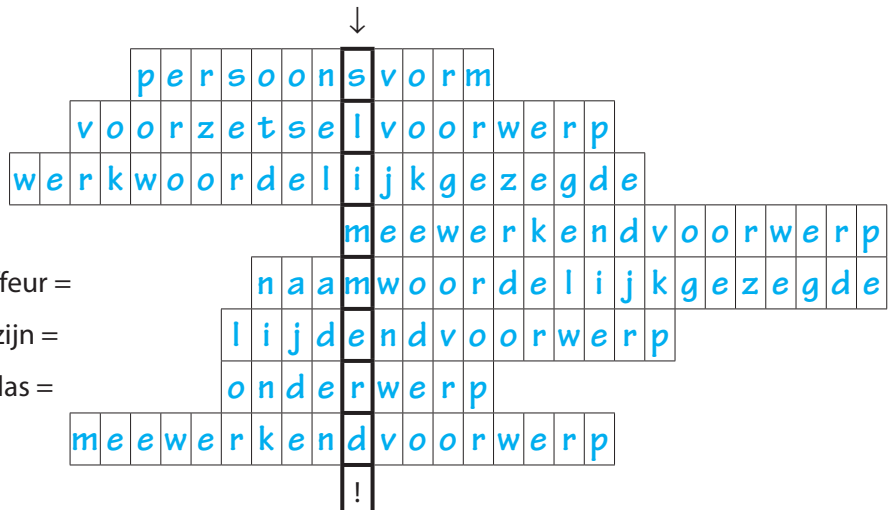
zin 9: het konijn =

zin 8: is vrachtwagenchauffeur =

zin 5: de brieven die klaar zijn =

zin 15: Sam uit de kleuterklas =

zin 7: aan de juf =



Puzzelverzamel- mix 6

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte zinsdelen en vul die in op de stippellijn.

- 1 Op vrijdag eten we graag **friet met mayonaise** bij de snackkar.

friet met mayonaise = lv

- 2 De verpleegster brengt **de zieke dame** elke dag een bezoekje.

de zieke dame = mv

- 3 De buurjongen en Pieter maakten wel **drie grappen** over de manke eend.

drie grappen = lv

- 4 We vertrouwen **op de buschauffeur**.

op de buschauffeur = vv

- 5 Tijdens de stadstour brachten we een bezoek **aan het museum**.

aan het museum = bijw.bep

- 6 Het reisbureau **heeft** ons net op tijd de tickets gestuurd.

heeft = pv

- 7 Geef jij **de katten** eten voor je naar je werk gaat?

de katten = mv

- 8 Drie kleine kinderen hingen **aan de rekstok**.

aan de rekstok = bijw.bep

- 9 Het bruidspaar wensen **wij** veel geluk toe!

wij = ond

10 Deze hele week **is** mijn broer al **ziek**.

is ziek = nw.gez

11 De apen slingeren in de **hoge** boom.

hoge = bijv.bep

12 Er **werd** een groot pak **gegeven** aan de jarige oma.

werd gegeven = ww.gez

13 Zou **je** mee willen komen naar mijn kantoor?

je = ond

14 Als dank gaf de moeder **de dokter** een bloemetje en een zoen.

de dokter = mv

15 Het meest houd ik **van spaghetti met witte saus**.

van spaghetti met witte saus = vv

Puzzel

Benoem de zinsdelen. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

zin 4: op de buschauffeur =

↓
v o o r z e t s e l v o o r w e r p

zin 10: is ziek =

n a a m w o o r d e l i j k g e z e g d e

zin 9: wij =

o n d e r w e r p

zin 12: werd =

p e r s o o n s v o r m

zin 2: de zieke dame =

m e e w e r k e n d v o o r w e r p

zin 8: aan de rekstok =

b i j w o o r d e l i j k e b e p a l i n g

!

Theorie zinsdelen

Als mensen met elkaar praten, maken ze gebruik van zinnen. Nu kun je wel een aantal woorden achter elkaar zetten, maar daarmee heb je nog geen zin.

Kijk maar naar deze zin: *Mijn het ga broer met zwembad ik naar.*

Zo klopt de zin niet. Het zou een goede zin zijn als je ervan zou maken:

Ik ga met mijn broer naar het zwembad. Of: Ik ga naar het zwembad met mijn broer.

De volgorde van de delen van een zin kun je dus veranderen, zonder dat de betekenis verandert.

Hoe herken je een zinsdeel?

Iedere zin bestaat uit een aantal stukken/delen. Zo'n stuk noemen we een zinsdeel. Een deel van de zin. Zinsdelen kun je vinden door de zin in een andere volgorde te zetten. De woorden of groepjes woorden die dan bij elkaar blijven staan, noem je een zinsdeel. Een zinsdeel kan dus uit een of uit meerdere woorden bestaan.

Kijk maar naar deze zinnen:

De man | koopt | een cadeautje | voor de jarige.

Koopt | de man | voor de jarige | een cadeautje?

Voor de jarige | koopt | de man | een cadeautje.

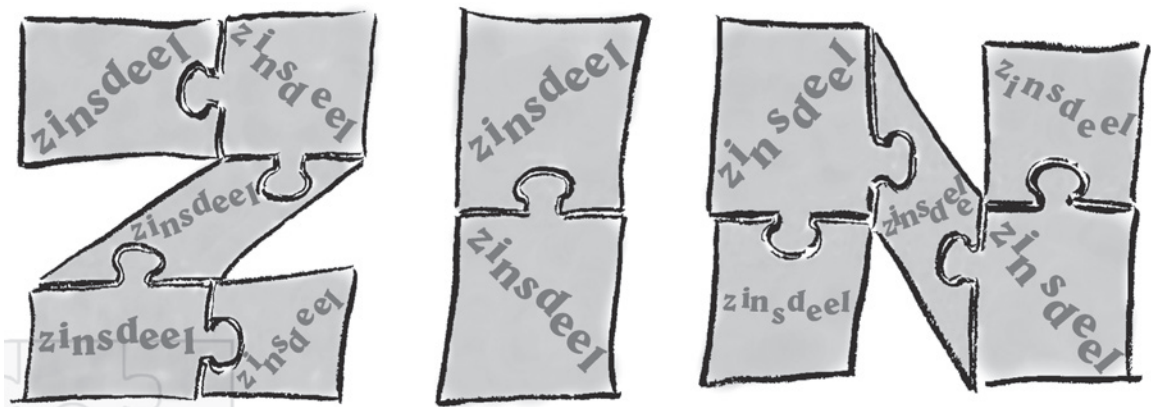
Ik | ga | morgen | op vakantie | met Pim | naar Frankrijk.

Morgen | ga | ik | naar Frankrijk | op vakantie | met Pim.

Met Pim | ga | ik | morgen | op vakantie | naar Frankrijk.

De eerste zin bestaat dus uit vier zinsdelen. De tweede zin bestaat uit zes zinsdelen.

Ieder zinsdeel krijgt een naam. Bijvoorbeeld 'persoonsvorm' of 'onderwerp'. Hierna vind je er uitleg over en voorin het boek vind je de bijbehorende oefeningen



Theorie persoonsvorm

Een zin is pas een zin als er een persoonsvorm (pv) in staat.

Een persoonsvorm geeft de handeling weer. De persoonsvorm laat zien in welke vorm het werkwoord staat.



Het kan in het enkelvoud of in het meervoud staan. Ook kun je aan de persoonsvorm zien in welke tijd de zin staat, in de tegenwoordige tijd of in de verleden tijd.

De persoonsvorm herken je eigenlijk altijd als het eerste werkwoord in de zin.

Hoe herken je de persoonsvorm?

- Als je de zin vragend maakt, komt de persoonsvorm vooraan te staan.
Voorbeeld: Ik ga naar huis. → **Ga** ik naar huis? → ga = pv
- Als je de zin verandert van tijd, verandert de persoonsvorm.
Voorbeeld: Ik ga naar huis. → Ik **ging** naar huis. → ga = pv
- Als je de zin in het enkelvoud of meervoud zet, moet de persoonsvorm mee veranderen.
Voorbeeld: Ik ga naar huis. → Wij **gaan** naar huis. → ga = pv

Theorie werkwoordelijk gezegde

Het werkwoordelijk gezegde (ww.gez) vind je door alle werkwoorden uit de zin te halen. Al deze werkwoorden samen noemen we het werkwoordelijk gezegde. Wanneer er maar één werkwoord in de zin staat, is dat én persoonsvorm én werkwoordelijk gezegde.

Hoe herken je een werkwoordelijk gezegde?

Om een werkwoord goed te herkennen, is het belangrijk om te weten wat een werkwoord is. Er zijn drie soorten werkwoorden (ww):

- Zelfstandige werkwoorden (zww).
De zelfstandige werkwoorden kunnen zelfstandig bestaan. Deze werkwoorden geven een handeling aan.
Voorbeelden: fietsen, lopen, timmeren.
- Hulpwerkwoorden (hww).
De hulpwerkwoorden hebben met alleen het onderwerp te weinig betekenis.
Voorbeelden: ik ben, ik heb, ik wil, etc.
- Koppelwerkwoorden (kww).
Koppelwerkwoorden zijn een onderdeel van het naamwoordelijk gezegde.
Er zijn negen koppelwerkwoorden: zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken, voorkomen.



Voorbeelden van een werkwoordelijk gezegde zijn:

- Ik **ga** mijn fiets **schilderen**.
ga = hww
schilderen = zww
- Mijn moeder **heeft** een mooi cadeau **gekregen**.
heeft = hww
gekregen = zww
- Zij **heeft** haar fiets **moeten laten staan**.
heeft = hww
moeten = hww
laten = hww
staan = zww

Theorie onderwerp

Aan het onderwerp (ond) in de zin, zie je waar de zin over gaat.

Hoe herken je het onderwerp?

- Zoek eerst het gezegde. Stel de vraag:
Wie of wat + gezegde?
Voorbeeld: De bakker **bakt** een appeltaart.
→ Wie of wat bakt? → De bakker = ond
- Zoek eerst de persoonsvorm.
Wanneer je de persoonsvorm in het enkelvoud/meervoud zet, moet je het onderwerp ook in het enkelvoud/meervoud zetten.
Voorbeeld: De man **loopt** op straat.
→ **De mannen lopen** op straat.
→ De man = ond
- Het onderwerp kan uit meer dan één woord bestaan.
Voorbeeld: **De slager op de hoek** is gesloten. → De slager op de hoek = ond



Theorie lijdend voorwerp

Het lijdend voorwerp (lv) in de zin ondergaat de handeling. Met het lijdend voorwerp gebeurt iets.

Hoe herken je het lijdend voorwerp?

- Wie of wat + gezegde + onderwerp?
Voorbeeld: Vader schopt de bal ver weg. → Wat schopt vader? → de bal = lv



- Wie of wat wordt + het voltooid deelwoord van de persoonsvorm.
Voorbeeld: Moeder bakt een heerlijke slagroomtaart. → Wat wordt gebakken?
→ een heerlijke slagroomtaart = lv

Theorie meewerkend voorwerp

Het meewerkend voorwerp (mv) is bijna altijd een persoon die meewerkt om de handeling te verrichten.

Een meewerkend voorwerp vind je in zinnen waarbij werkwoorden gebruikt worden zoals: sturen aan, geven aan, schenken aan, overhandigen aan, kopen voor, enz.

Hoe herken je het meewerkend voorwerp?

Het meewerkend voorwerp herken je aan de woorden 'aan' en 'voor'. De woorden 'aan' en 'voor' moet je toe kunnen voegen of weg kunnen laten. De volgorde van de zin mag je hierbij veranderen. De zin die overblijft moet een goede zin blijven en de betekenis mag niet veranderen.

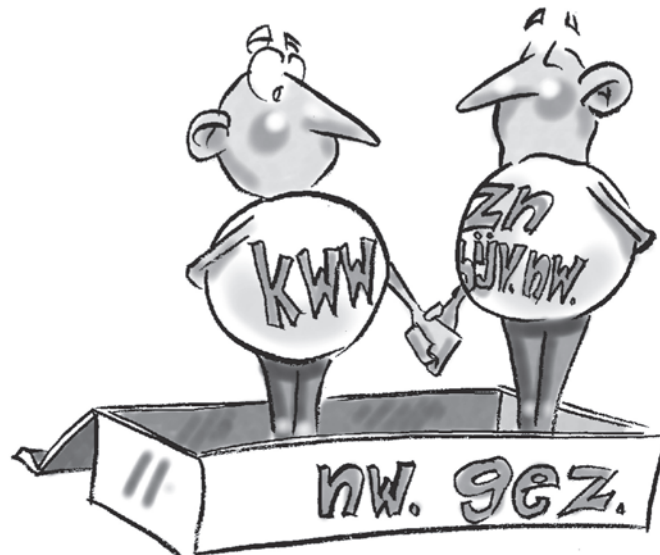


Voorbeelden:

- Ik geef het boek aan Jan. → Ik geef Jan het boek. → 'aan' kun je hier weglaten.
→ aan Jan = mv
- De appels hangen aan de boom. → De appels hangen de boom.
→ 'aan' kun je hier niet weglaten, dus geen mv.
→ aan de boom = bijwoordelijke bepaling van plaats.

Theorie naamwoordelijk gezegde

Bij het naamwoordelijk gezegde (nw.gez) wordt een werkwoord gekoppeld aan een zelfstandig naamwoord of een bijvoeglijk naamwoord. Voor een naamwoordelijk gezegde is altijd een koppelwerkwoord nodig. Een naamwoordelijke gezegde bestaat uit een werkwoordelijk deel (kww) en een naamwoordelijk deel. Dit naamwoordelijk deel is het zelfstandig naamwoord of het bijvoeglijk naamwoord.



Hoe herken je naamwoordelijk gezegde?

- Zoek het koppelwerkwoord (kww). Er zijn negen koppelwerkwoorden. Dit zijn: zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken, voorkomen (de laatste drie worden tegenwoordig weinig gebruikt).
- Er moet een relatie zijn tussen het onderwerp en het naamwoordelijk deel. Met andere woorden, het naamwoordelijk deel zegt iets over het onderwerp.
- Er staat nooit een lijdend voorwerp in een zin met een naamwoordelijk gezegde.

Voorbeelden:

- Mijn vader **is** brandweerman. is = kww
brandweerman = zelfstandig naamwoord
- De winkelier **bleef** de hele tijd **vriendelijk**. bleef = kww
vriendelijk = bijvoeglijk naamwoord
- Het nieuwe boek **lijkt** me **interessant**. lijkt = kww
interessant = bijvoeglijk naamwoord

Let op! Sommige van deze koppelwerkwoorden kunnen ook als zelfstandig of als hulpwerkwoord voorkomen. De dikgedrukte woorden in onderstaande zinnen zijn in dit geval géén koppelwerkwoorden.

Voorbeelden:

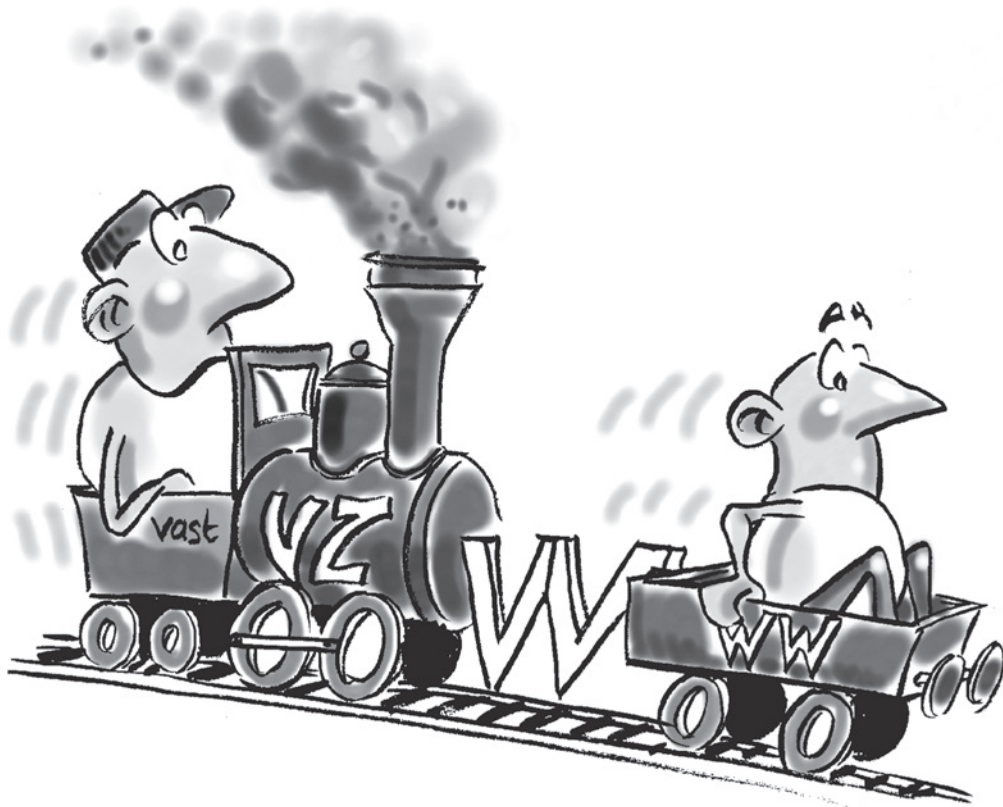
- De zon **schijnt** in mijn ogen. → 'schijnt' heeft hier de betekenis van 'licht geven'.
- Ik **ben** op het strand. → 'ben' heeft hier de betekenis van 'je ergens bevinden'.
- Sjors **blijft** in de boot. → 'blijft' heeft hier de betekenis van 'verblijven'.
- Zijn bekentenis **blijkt** te kloppen. → 'blijkt' heeft hier de betekenis van 'duidelijk worden'.

Theorie voorzetselvoorwerp

Een voorzetselvoorwerp (vv) is een zinsdeel waarbij het werkwoord gekoppeld is aan een vast voorzetsel.

Hoe herken je het voorzetselvoorwerp?

- Het voorzetselvoorwerp herken je aan een zin met een werkwoord met een vast voorzetsel.
- Het voorzetselvoorwerp begint met het vaste voorzetsel.



Voorbeelden:

houden van, rekening houden met, denken aan, vertrouwen op, voldoen aan...

- Ik houd **van** bloemen. → van bloemen = vv
- Ze denkt **aan** haar vakantie. → aan haar vakantie = vv

Theorie bijwoordelijke bepaling

De bijwoordelijke bepaling (bijw.bep) zegt iets extra's over de voorwerpen die we hiervoor hebben besproken. Het zijn woorden die erbij horen om de zin compleet te maken.

De bijwoordelijke bepaling bevat extra informatie.

Let op: Hoewel je in een zin maar één onderwerp, één persoonsvorm, één lijdend voorwerp en één meewerkend voorwerp kunt vinden, kunnen er meerdere bijwoordelijke bepalingen voorkomen. De kunst is om ze er allemaal uit te halen.



Hoe herken je de bijwoordelijke bepaling?

Er zijn verschillende soorten bijwoordelijke bepalingen. We geven hieronder verschillende voorbeelden:

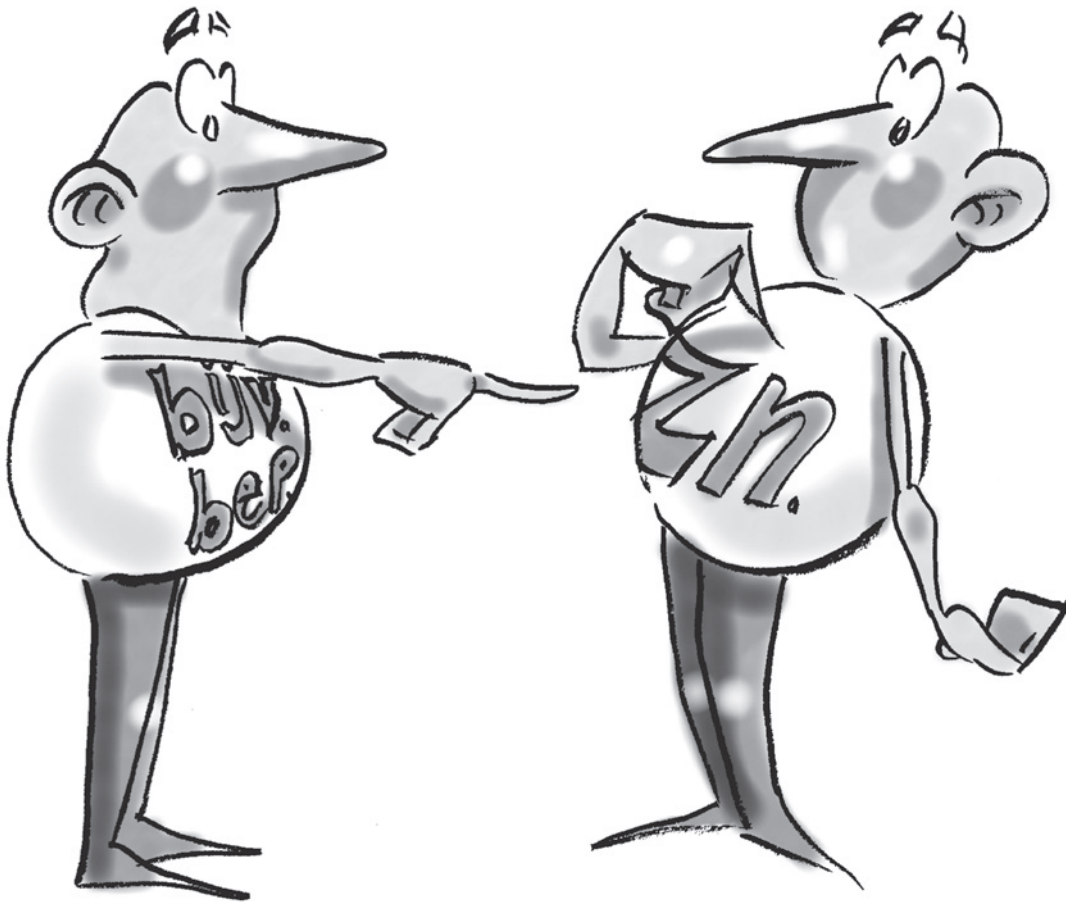
- Bijwoordelijke bepaling van tijd.
De vraag om deze bijwoordelijke bepaling te vinden is: 'Wanneer?'
Voorbeelden: gisteren, om half drie, vorige week, eerst.
- Bijwoordelijke bepaling van plaats.
De vraag om deze bijwoordelijke bepaling te vinden is: 'Waar?'
Voorbeelden: op het strand, op zolder, in de tuin, in Cuba.
- Bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid.
De vraag om deze bijwoordelijke bepaling te vinden is: 'Hoe/op wat voor manier?'
Voorbeelden: met de tram, hongerig, vol bewondering.
- Bijwoordelijke bepaling van graad.
Voorbeelden: heel, erg, zeer.
- Woorden die iets zeggen over het gezegde of over een bijvoeglijke bepaling.
Voorbeelden:
 - Hij loopt hard. Hard zegt iets over het lopen. → hard = bijw.bep
 - De Rijn is een sterk vervuilde rivier. Sterk zegt iets over vervuilde → sterk = bijw.bep
- Korte woordjes.
Ze worden ook wel de restwoorden genoemd.
Voorbeelden: wel, niet, dan, ook, ooit, nooit.

Theorie bijvoeglijke bepaling

Een bijvoeglijke bepaling (bijv.bep) is altijd een onderdeel van een ander zinsdeel.
Het zegt iets over een zelfstandig naamwoord, het voegt er iets aan toe.
Let op: Bij de bijvoeglijke bepaling geldt hetzelfde als bij de bijwoordelijke bepaling.
Er kunnen meerdere bijvoeglijke bepalingen in een zin voorkomen!

Hoe herken je een bijvoeglijke bepaling?

Een bijvoeglijke bepaling zegt iets over een zelfstandig naamwoord. De bijvoeglijke bepaling kan ervóór en eráchter staan.



Voorbeelden:

- Zij is verliefd op die flitsende zonnebril. → flitsende = bijv.bep bij zonnebril.
- De nieuwe lens van mijn zus is gevallen. → nieuwe = bijv.bep bij lens.
→ van mijn zus = bijv.bep bij lens.

Eigen aantekeningen

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

